

دانشکده علوم اقتصادی و اداری

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد در رشته مدیریت بازرگانی

موضوع:

بررسی تأثیر ویژگی های صنعت بر بقای شرکت های تازه وارد

در صنایع تبدیلی استان مازندران

استاد راهنما:

دکتر مهرداد مدهوشی

استاد مشاور:

دکتر محمدرضا زالی

اساتید داور:

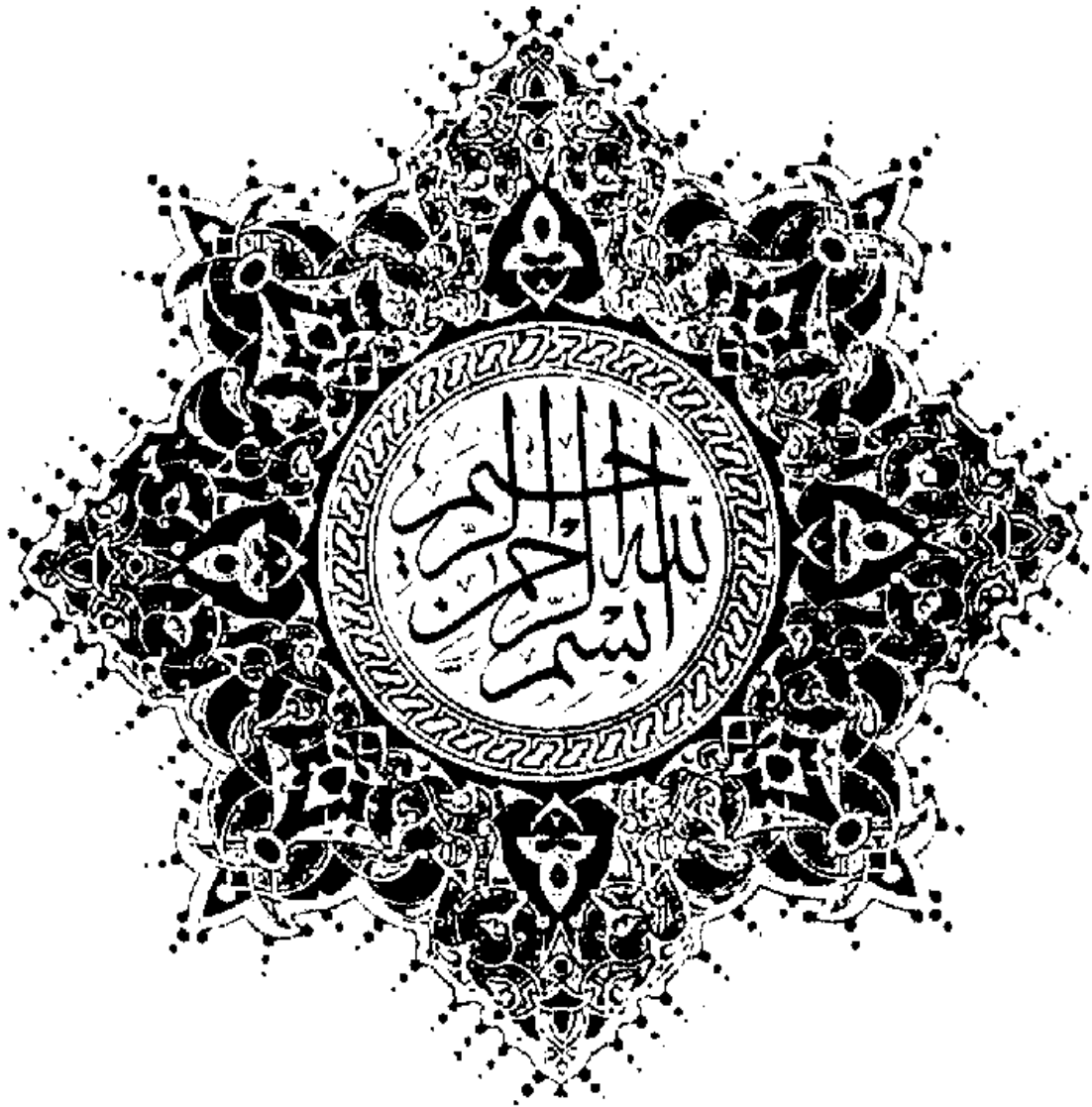
دکتر حسنعلی آقاجانی

دکتر اسماعیل ابونوری

نام دانشجو:

آذر نصیری

آذر ماه ۱۳۸۸

تقدیر و تشکر

پس از حمد و سپاس پروردگار متعال و خانواده عزیزم، تقدیر و سپاسگزاری خالصانه و خاضعانه خویش را از:

➤ استاد محترم راهنما جناب آقای دکتر مهرداد مدهوشی.

➤ استاد محترم مشاور جناب آقای دکتر محمدرضا زالی.

➤ اساتید محترم داور جناب آقای دکتر حسنعلی آقاجانی و دکتر اسماعیل ابونوری.

➤ اساتید و کلیه پرسنل زحمتکش گروه مدیریت دانشگاه مازندران.

و تمامی یاریگرانی که به نحوی در تکمیل این پژوهش به بنده یاری رسانده اند و نیز همه بزرگوارانی که ذکر نامشان در اینجا مقدور نیست و به شکلی در تهیه و تدوین این اثر مرا یاری کرده اند، اعلام می‌نمایم.

آذر نصیری

تقدیم به:

- مولایم علی (ع)، که ذکر نامش سرآغاز موفقیت هایم بوده است.
- دو گوهر پر فروغ زندگی پدر و مادر عزیزم که در تمامی دوران زندگی مشوق و راهنمای دلسوز من بوده اند.
- همسر مهربانم که موفقیت هایم را مدیون حمایت های بی دریغ اویم.

چکیده

هدف از تحقیق حاضر بررسی تأثیر ویژگی های صنعت بر بقای شرکت های تازه وارد در صنایع تبدیلی استان مازندران در فاصله سال های ۱۳۸۶-۱۳۶۰ می باشد. بدین منظور تأثیر پنج متغیر نرخ رشد صنعت، متوسط اندازه صنعت، تحقیق و توسعه، شدت سرمایه در صنعت و میانگین نرخ ورود در بقای شرکت ها مورد بررسی قرار می گیرد. برای مطالعه بقا از تجزیه و تحلیل داده های تاریخی-رویدادی استفاده می شود. از این رو، در این تحقیق نیز با استفاده از رویکرد تجزیه و تحلیل تاریخی-رویدادی و مدل تابع هزاراد به بررسی تأثیر متغیرهای مستقل بر بقای شرکت جدید پرداخته شده است. برای جمع آوری داده ها و اطلاعات از پایگاه داده اداره صنایع و معادن استان مازندران استفاده شده و جهت پردازش داده ها برنامه نرم افزاری *winTDA* به کار رفته است.

برای تجزیه و تحلیل داده ها از مدل برآورد کننده حد محصول (کاپلان-مایر) و رویکرد جدول عمر استفاده شده و مدل نیمه پارامتریک رگرسیون *Cox* جهت آزمون فرضیه ها مورد استفاده قرار گرفته است. در نتیجه این تحقیق، رابطه معکوس و معنی دار میان نرخ رشد صنعت و بقا تأیید شد. همچنین تأثیر مثبت متوسط اندازه بر بقای شرکت مورد تأیید قرار گرفت. بین متغیر تحقیق و توسعه و شدت سرمایه در صنعت با بقای شرکت های جدید رابطه معنی داری به دست نیامد. اما ارتباط معکوس و معنی داری بین نرخ ورود به صنعت و بقا به دست آمد. همچنین در این تحقیق مقایسه ای بین توابع بقای شرکت ها براساس تحقیق و توسعه، متوسط اندازه، شدت سرمایه و میانگین نرخ ورود به صنعت صورت گرفت. همچنین مقایسه ای بین توابع بقای شرکت های موجود در صنایع مختلف تبدیلی انجام داده شد.

واژگان کلیدی:

ویژگی های صنعت، شرکت های تازه وارد، صنایع تبدیلی، تحلیل بقا، استان مازندران.

فصل اول - کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه	۱
۲-۱- بیان مسئله تحقیق	۱
۳-۱- اهمیت موضوع	۳
۴-۱- اهداف تحقیق	۴
۵-۱- فرضیات تحقیق	۵
۶-۱- سؤالات تحقیق	۵
۷-۱- تعریف واژه ها و اصطلاحات کلیدی	۶
۸-۱- قلمرو تحقیق	۷
۹-۱- محدودیت های تحقیق	۸

فصل دوم - ادبیات نظری و پیشینه تحقیق

۱-۲- مقدمه	۹
۲-۲- بخش اول - ادبیات نظری درباره بقای شرکت ها	۹
۱-۲-۲- مقدمه	۹
۲-۲-۲- ورود، خروج و بقای شرکت ها	۱۱
۳-۲-۲- رویکردهای پویایی صنعت	۱۳
۱-۳-۲-۲- تئوری یادگیری عملی	۱۴
۲-۳-۲-۲- رویکرد اکولوژی صنعتی	۱۶

۱۷.....	۲-۲-۳-۳-تئوری چرخه حیات تولید (PLC)
۱۸.....	۲-۲-۳-۴-تئوری سازمان صنعتی
۱۸.....	۲-۲-۳-۵-رویکرد اکولوژی سازمانی
۱۹.....	۲-۲-۴-جمع بندی رویکردهای پویایی صنعت
۲۲.....	۲-۳-بخش دوم- مروری بر مطالعات انجام شده در زمینه موضوع تحقیق
۳۱.....	۲-۳-۱-جمع بندی و نقد مطالعات پیشین
۳۵.....	۲-۴-مدل مفهومی تحقیق
۳۷.....	۲-۵-مروری بر انواع ساختار داده
۳۷.....	۲-۵-۱-داده های مقطعی
۳۸.....	۲-۵-۲-داده ها ترکیبی
۳۹.....	۲-۵-۳-داده های متوالی
۳۹.....	۲-۵-۴-داده های تاریخی- رویدادی
۴۱.....	۲-۶-مفاهیم آماری مرتبط با تجزیه و تحلیل تاریخی- رویدادی
۴۳.....	۲-۷-روش های تحلیل بقا
۴۳.....	۲-۷-۱-تحلیل پارامتریک بقا
۴۳.....	۲-۷-۲-روش های توصیفی ناپارامتریک
۴۴.....	۲-۷-۳-مدل های نیمه پارامتریک
۴۴.....	۲-۸-اهمیت و جایگاه صنایع تبدیلی در رشد و توسعه اقتصادی

فصل سوم- متدولوژی تحقیق

۴۷.....	۳-۱-مقدمه
۴۷.....	۳-۲-متدولوژی تجزیه و تحلیل تاریخی- رویدادی

.....	۳-۳- معرفی نرم افزار <i>TDA</i>	۴۹
.....	۳-۴- روش های توصیفی ناپارامتریک	۵۰
.....	۳-۴-۱- جدول عمر	۵۰
.....	۳-۴-۱-۱- گروه بندی اپیزودها	۵۲
.....	۳-۴-۱-۲- انتقالات واحد	۵۲
.....	۳-۴-۲- روش کاپلان-مایر	۵۴
.....	۳-۴-۱-۲- انتقالات واحد	۵۴
.....	۳-۵- مقایسه منحنی های بقا	۵۶
.....	۳-۵-۱- روش اول: تعریف گروه های اپیزودها	۵۶
.....	۳-۵-۲- روش دوم: تشکیل آماره های آزمون	۵۷
.....	۳-۶- مدل های نیمه پارامتریک	۵۹
.....	۳-۷- متغیرهای توضیحی	۶۱
.....	۳-۸- جامعه آماری و قلمرو زمانی تحقیق	۶۴
.....	۳-۹- روش جمع آوری داده ها و اطلاعات	۶۶

فصل چهارم- تجزیه و تحلیل داده ها

.....	۴-۱- مقدمه	۶۸
.....	۴-۲- مشخصات جامعه آماری	۶۸
.....	۴-۳- تجزیه و تحلیل داده ها	۷۰
.....	۴-۳-۱- تحلیل داده ها با روش کاپلان-مایر	۷۲
.....	۴-۳-۲- تحلیل داده ها با روش جدول عمر	۷۴

۷۷	۴-۴-آزمون فرضیه ها
۷۸	۴-۵-تحلیل خروجی حاصل از مدل
۷۸	۴-۵-۱-آزمون فرضیه اول
۷۹	۴-۵-۱-۱-تحلیل حساسیت
۸۱	۴-۵-۲-آزمون فرضیه دوم
۸۱	۴-۵-۳-آزمون فرضیه سوم
۸۲	۴-۵-۴-آزمون فرضیه چهارم
۸۲	۴-۵-۵-آزمون فرضیه پنجم
۸۳	۴-۶-آزمون نسبت لگاریتم احتمال (<i>Log-Likelihood ratio</i>)
۸۵	۴-۷-مقایسه توابع بقا
۸۵	۴-۸-مقایسه توابع بقا بر اساس عملکرد در زمینه <i>R&D</i>
۸۶	۴-۸-۱-روش اول: محاسبه آماره های آزمون
۸۶	۴-۸-۲-روش دوم: ترسیم نمودار توابع بقا
۸۶	۴-۸-۲-۱-روش حد محصول
۸۷	۴-۸-۲-۲-روش جدول عمر
۸۸	۴-۹-مقایسه توابع بقا بر اساس سطح شدت سرمایه
۸۸	۴-۹-۱-روش اول: محاسبه آماره های آزمون
۸۹	۴-۹-۲-روش دوم: ترسیم نمودار توابع بقا
۸۹	۴-۹-۲-۱-روش حد محصول
۹۰	۴-۹-۲-۲-روش جدول عمر
۹۰	۴-۱۰-مقایسه توابع بقا بر اساس میانگین نرخ ورود به صنعت
۹۱	۴-۱۰-۱-روش اول: محاسبه آماره های آزمون

۹۱	۴-۱۰-۲- روش دوم: ترسیم نمودار توابع بقا
۹۱	۴-۱۰-۲-۱- روش حد محصول
۹۲	۴-۱۰-۲-۲- روش جدول عمر
۹۲	۴-۱۱- مقایسه توابع بقا بر اساس متوسط اندازه صنعت
۹۳	۴-۱۱-۱- روش اول: محاسبه آماره های آزمون
۹۳	۴-۱۱-۲- روش دوم: ترسیم نمودار توابع بقا
۹۳	۴-۱۱-۲-۱- روش حد محصول
۹۴	۴-۱۱-۲-۲- روش جدول عمر
۹۵	۴-۱۲- مقایسه توابع بقای شرکت های موجود در صنایع مختلف تبدیلی
۹۵	۴-۱۲-۱- روش اول: محاسبه آماره های آزمون
۹۵	۴-۱۲-۲- روش دوم: ترسیم نمودار توابع بقا
۹۶	۴-۱۳- خلاصه فصل چهارم

فصل پنجم - خلاصه، نتیجه گیری و پیشنهادات

۹۸	۵-۱- مقدمه
۹۸	۵-۲- جمع بندی
۹۹	۵-۳- بحث و نتیجه گیری
۱۰۶	۵-۴- پیشنهادات
۱۰۶	۵-۴-۱- پیشنهادات حاصل از تحقیق
۱۰۷	۵-۴-۲- پیشنهاداتی برای تحقیقات آینده
۱۰۸	منابع
۱۰۸	منابع فارسی

صفحه

عنوان

۱۰۹ منابع انگلیسی
۱۱۴ پیوست ها
۱۴۸ چکیده انگلیسی

فهرست شکل ها

صفحه

عنوان

شکل ۱-۱- فرایند کارآفرینانه و تعریف عملیاتی <i>GEM</i>	۷
شکل ۱-۲- مدل مفهومی تحقیق.....	۳۷
شکل ۱-۳- نمونه ای از فرم ثبت اطلاعات مربوط به هر شرکت در پایگاه داده.....	۶۷

فهرست جدول ها

صفحه

عنوان

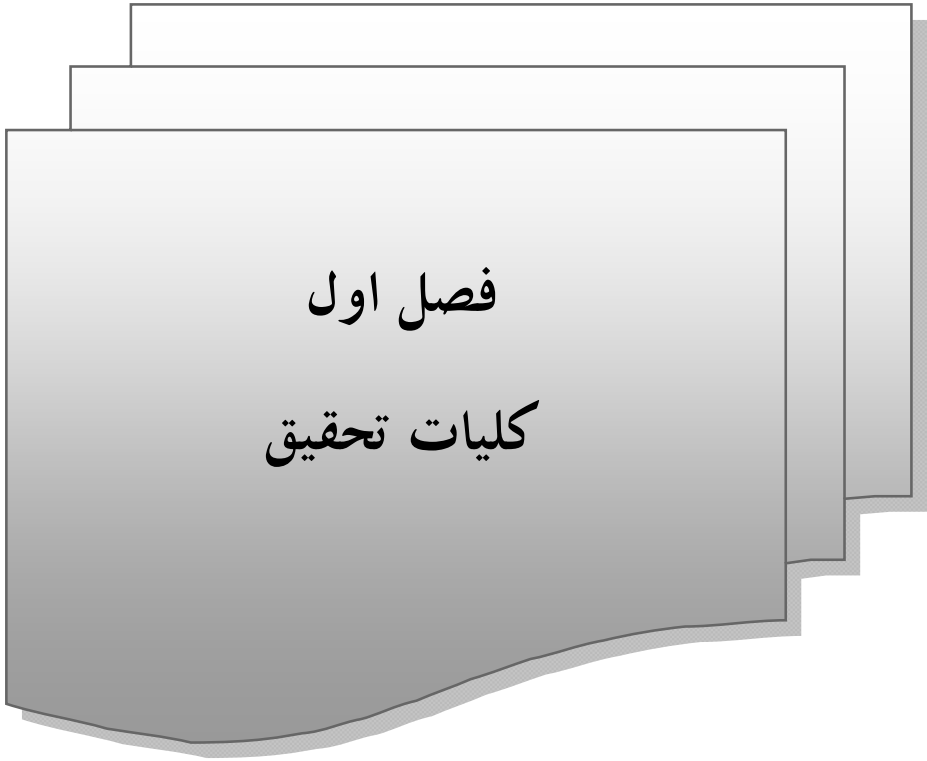
جدول ۱-۲	خلاصه ای از رویکردهای پویایی صنایع	۲۱
جدول ۲-۲	خلاصه تحقیقات انجام شده پیشین	۳۲
جدول ۱-۳	ساختار پروانه های بهره برداری شرکت ها در سال های ۱۳۸۶-۱۳۶۰	۶۵
جدول ۲-۳	گروه های صنایع تبدیلی و آمار شرکت های موجود در هر گروه	۶۵
جدول ۱-۴	گروه های صنایع تبدیلی و درصد فراوانی شرکت های فعال و غیرفعال در کل صنعت	۶۹
جدول ۲-۴	گروه های صنایع تبدیلی و درصد فراوانی شرکت ها براساس <i>ISIC</i> دو رقمی	۷۰
جدول ۳-۴	طبقه بندی مجموعه داده به شرکت های فعال و غیر فعال	۷۱
جدول ۴-۴	قسمتی از جدول حاصل از برآوردکننده حد محصول کاپلان-مایر	۷۲
جدول ۵-۴	خروجی حاصل از روش جدول عمر	۷۵
جدول ۶-۴	برآوردهای حاصل از مدل <i>Cox</i>	۷۸
جدول ۷-۴	خروجی مدل رگرسیون <i>Cox</i> برای متغیر رشد صنعت	۸۰
جدول ۸-۴	خروجی مدل رگرسیون <i>Cox</i> برای متغیر رشد صنعت و نرخ ورود	۸۰
جدول ۹-۴	خروجی <i>TDA</i> برای مدل رگرسیون <i>Cox</i>	۸۳
جدول ۱۰-۴	آماره های آزمون برای مقایسه توابع بقا براساس فعالیت در <i>R&D</i>	۸۶
جدول ۱۱-۴	مقایسه توابع بقای شرکت ها براساس شدت سرمایه	۸۸
جدول ۱۲-۴	مقایسه توابع بقای شرکت ها بر اساس میانگین نرخ ورود	۹۱
جدول ۱۳-۴	مقایسه توابع بقا بر اساس متوسط اندازه صنعت	۹۳
جدول ۱۴-۴	مقایسه توابع بقای شرکت های موجود در صنایع مختلف تبدیلی	۹۵
جدول ۱-۵	خروجی <i>TDA</i> برای مدل رگرسیون <i>Cox</i>	۱۰۰
جدول ۲-۵	نوع رابطه و معنی داری بین متغیرهای مستقل و وابسته	۱۰۴
جدول ۳-۵	مقدار متغیرها برای هر صنعت	۱۰۵

فهرست نمودارها

صفحه

عنوان

نمودار ۴-۱- تابع بقای حد محصول	۷۴
نمودار ۴-۲- تابع بقای جدول عمر	۷۷
نمودار ۴-۳- مقایسه توابع بقا براساس فعالیت در $R&D$ - روش حد محصول	۸۷
نمودار ۴-۴- مقایسه توابع بقا براساس فعالیت در $R&D$ - روش جدول عمر	۸۷
نمودار ۴-۵- مقایسه توابع بقای شرکت ها براساس شدت سرمایه- روش حد محصول	۸۹
نمودار ۴-۶- مقایسه توابع بقای شرکت ها براساس شدت سرمایه- روش جدول عمر	۹۰
نمودار ۴-۷- مقایسه توابع بقای شرکت ها بر اساس میانگین نرخ ورود- روش حد محصول	۹۱
نمودار ۴-۸- مقایسه توابع بقای شرکت ها بر اساس میانگین نرخ ورود- روش جدول عمر	۹۲
نمودار ۴-۹- مقایسه توابع بقا بر اساس متوسط اندازه صنعت- روش حد محصول	۹۳
نمودار ۴-۱۰- مقایسه توابع بقا بر اساس متوسط اندازه صنعت- روش جدول عمر	۹۴
نمودار ۴-۱۱- مقایسه توابع بقای شرکت های موجود در صنایع مختلف تبدیلی	۹۶
نمودار ۵-۱- مقایسه توابع بقای شرکت های موجود در صنایع مختلف تبدیلی	۱۰۴

فصل اول
کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

ورود موفق به بازار و رقابت با عدم اطمینان بالایی همراه است و محدودیت های مختلفی دارد. از این رو تعداد قابل توجهی از شرکتهای جدید پس از ورود بازار را زود ترک می کنند؛ بنابراین در بعضی از صنایع یا مناطق تنها اقلیت تازه وارد ها بقا می یابند. تا زمانی که دانش ما درباره ی فرایندهای رشد شرکت جدید بهبود نیابد موفقیت و شکست شرکتهای جدید نیز مسئله ی مبهمی خواهد بود (فریچ و دیگران، ۲۰۰۶)^۱. از طرفی مطالعات اخیر نشان می دهند که احتمال بقا به طور معنی داری در بین شرکت های هر صنعت فرق می کند. بخشی از این ناهماهنگی ها با ویژگی های خاص صنعت توضیح داده می شوند. در واقع نوع خط مشی انتخابی بنگاه، به نوع عامل موثر در این ناهماهنگی بر می گردد (اودرش، هاولینگ و تریک، ۱۹۹۷).

۱-۲- بیان مسئله تحقیق

شرکتهای جدید در بسیاری از کشورها تأمین کنندگان اصلی اشتغال جدید، تحول و نوآوری هستند. با توجه به اهمیت ایجاد شرکت های جدید، میزان رشد و طول عمر آنها به عنوان عاملی مؤثر در دستیابی به اهداف سیاست های بلندمدت در زمینه اشتغال و رشد اقتصادی می باشد. در همین زمینه، در سال های اخیر توجه زیادی به رشد شرکت ها و عوامل مؤثر بر آن در سطوح مختلف ملی و منطقه ای شده است. به عقیده برخی از محققان، فرآیند کارآفرینی و ایجاد شرکت جدید شامل جذب و توسعه منابع توسط کارآفرینان و مؤسسين شرکت است. در این نگرش، خروجی شرکت تازه تأسیس شده تا اندازه ای به میزان منابعی بستگی دارد که کارآفرینان قادرند در هنگام راه اندازی شرکت جذب کنند (دالینگر، ۱۹۹۹).

^۱. Fritsch et al, 2006

عوامل مؤثر بر بقای شرکت‌ها در سه سطح قابل بررسی هستند: ویژگی‌های شرکت که مربوط به ساختار درونی شرکت می‌شود و در کنترل مدیریت است؛ مانند تکنولوژی برنامه ریزی و بودجه بندی، سیستم‌های اطلاعاتی، ساختار سازمانی و موارد مربوط به مدیریت منابع انسانی.

ویژگی‌های صنعت عواملی هستند که تحت کنترل شرکت نیستند و در زمان طرح اولیه ورود به یک صنعت خاص مورد بحث قرار می‌گیرند (لایتینن، ۲۰۰۱)^۱. عواملی مانند میزان دسترسی به مواد اولیه، وسعت تقاضا، تکنولوژی، کیفیت محصول و شرایط رقابت و وضعیت رقبای موجود از عوامل صنعتی مؤثر بر بقای شرکت هستند.

و در نهایت عوامل مربوط به سطح کلان که دربرگیرنده شرایط سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور می‌باشد، مانند قوانین تأسیس شرکت، برنامه‌های بلندمدت اقتصادی دولت، مسائل محیط زیست، فرهنگ و مسائل اخلاقی کار.

در این تحقیق به تأثیر ویژگی‌های صنعت بر بقای شرکت جدید پرداخته می‌شود. به این منظور صنایع تبدیلی استان مازندران به علت تأثیر بسزایی که بر میزان اشتغال‌زایی در منطقه دارد و با توجه به روند ورود و خروج شرکت‌ها در این استان مورد بررسی قرار گرفته است. طبق گزارش وزارت صنایع و معادن تاکنون ۴۴۹۰ شرکت در استان مازندران پروانه بهره‌برداری گرفته‌اند که حدود ۳۶ درصد آن از صنعت خارج شده‌اند. از طرف دیگر با توجه به حجم تولید بالایی که ایران در تولید محصولات کشاورزی داراست، متأسفانه به دلیل نبود صنایع تبدیلی و بسته‌بندی و انبار و سردخانه‌های مناسب، ۳۵ درصد از این محصولات به پسماند تبدیل می‌شود که تهدیدی برای اقتصاد کشاورزی محسوب می‌گردد. با توجه به این موارد، بررسی این که آیا عوامل صنعتی می‌توانند دلیل موفقیت یا شکست شرکت‌های موجود در صنایع تبدیلی باشند و

^۱ . Laitinen, 2001

اگر این گونه است، کدام عامل یا عوامل از اهمیت بیشتری در تأثیرگذاری بر بقای صنایع تبدیلی استان مازندران برخوردار است، موضوعی است که در این تحقیق به آن پرداخته می شود. لذا مشخص نمودن تأثیر متغیرهای صنعت بر بقای شرکت های جدید در حوزه ی صنایع تبدیلی استان مازندران در فاصله زمانی ۱۳۸۶-۱۳۶۰ به منظور استفاده و بهره برداری از مزیت ها و فرصت های آن به عنوان مسئله ی اصلی انجام تحقیق حاضر در نظر گرفته شده است.

داده های مورد استفاده در این تحقیق، واقعی بوده و از پایگاه داده صنایع و معادن استان مازندران استخراج شده است. برای تجزیه و تحلیل داده ها از برنامه نرم افزاری *WinTDA* استفاده شده است. برای حل مسئله مدل برآورد کننده حد محصول (کاپلان- مایر) و رویکرد جدول عمر به کار رفته و مدل نیمه پارامتریک رگرسیون *Cox* جهت آزمون فرضیه ها مورد استفاده قرار گرفته است.

۱-۳- اهمیت موضوع

تعداد زیادی از شرکت ها مخصوصاً شرکت های جوان هر ساله ورشکست می شوند و پیامدهای اقتصادی و اجتماعی آنها نیاز به مطالعه بقای شرکت های تازه وارد را آشکار می کند (آکس و دیگران، ۱۹۹۳)^۱. براساس گزارش *GEM* میانگین نرخ خروج از کسب و کار در جهان حدود ۲/۵ درصد است در حالی که این نرخ در ایران ۳/۲ درصد و بیشتر از مقدار میانگین می باشد.

از طرف دیگر گزارش سازمان صنایع مبنی بر خروج ۳۶ درصدی شرکتها در استان مازندران، رشد ۲۰ درصدی نرخ بیکاری را نشان می دهد. علاوه بر این خروج هر شرکت از صنعت موجب خروج بخشی از

^۱. *Acs et al, 1993*

سرمایه گذاری در آن صنعت و ایجاد هزینه هایی می شود که می تواند به رشد اقتصادی صدمه جبران ناپذیری وارد سازد.

با توجه به نقش گسترده ی صنایع تبدیلی در توسعه ی اقتصادی یک کشور و اهمیت اشتغال زایی در جهت تقویت خوداتکایی، لازم است بررسی هایی بر بقای این گونه صنایع صورت گیرد. در این راستا شناسایی عوامل تاثیرگذار بر بقای شرکتها در صنعت و تحلیل روابط بین آن ها می تواند الگویی کاربردی برای کمک به مدیران دوراندیش صنایع ارایه دهد.

نظر به این که عوامل موثر در سطح شرکت به مقدار نسبتاً زیادی مورد بررسی قرار گرفته است لذا تجزیه و تحلیل ویژگی های صنعت بر بقای شرکتهای تازه وارد موضوعی است که در این تحقیق به آن پرداخته می شود. نتایج این تحقیق می تواند در تدوین استراتژی های تصمیم گیری و تحول یک صنعت با توجه به بستر فرهنگی آن راهگشا باشد.

۴-۱- اهداف تحقیق

هدف اصلی از تحقیق حاضر مشخص نمودن تاثیر ویژگی های سطح صنعت بر بقای شرکتهای تازه وارد در صنایع تبدیلی استان مازندران می باشد و بر اساس مدل مفهومی تحقیق و هدف اصلی ذکر شده، اهداف فرعی اجرای تحقیق حاضر به شرح زیر می باشد:

- ۱- تعیین تاثیر نرخ رشد صنعت بر بقای شرکتهای تازه وارد در صنایع تبدیلی استان مازندران.
- ۲- تعیین تاثیر اندازه ی متوسط صنعت بر بقای شرکتهای تازه وارد در صنایع تبدیلی استان مازندران.
- ۳- تعیین تاثیر تحقیق و توسعه ($R\&D$) بر بقای شرکتهای تازه وارد در صنایع تبدیلی استان مازندران.
- ۴- تعیین تاثیر شدت سرمایه در صنعت بر بقای شرکتهای تازه وارد در صنایع تبدیلی استان مازندران.